

Εξελίξεις αναφορικά με τα πρότυπα της ΕΠΒ σε σχέση με την φυλάκιση

*Απόσπασμα από τη 11^η Γενική Έκθεση,
δημοσιεύθηκε το 2001*

Σχέσεις προσωπικού-κρατουμένων

26. Ο ακρογωνιαίος λίθος ενός ανθρώπινου σωφρονιστικού συστήματος θα είναι πάντα το κατάλληλα επανδρωμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό που ξέρει πώς να υιοθετεί την κατάλληλη συμπεριφορά στις σχέσεις του με τους κρατούμενους και θεωρεί τη δουλειά του περισσότερο σαν λειτουργήματα παρά σαν απλή δουλειά. Το χτίσιμο θετικών σχέσεων με τους κρατούμενους θα πρέπει να αναγνωρίζεται σαν βασικό χαρακτηριστικό αυτού του λειτουργήματος.

Δυστυχώς, η ΕΠΒ συχνά βρίσκει ότι οι σχέσεις μεταξύ προσωπικού και κρατουμένων είναι επίσημες και απόμακρης φύσης, με το προσωπικό να υιοθετεί μια πειθαρχημένη στάση απέναντι στους κρατούμενους και να θεωρεί τη λεκτική επικοινωνία μαζί τους σαν μια περιθωριακή πτυχή του έργου του. Οι ακόλουθες πρακτικές στις οποίες βρέθηκε συχνά μάρτυρας η ΕΠΒ είναι ενδείξεις μιας τέτοιας προσέγγισης: υποχρέωση των κρατουμένων να στέκονται αντικρίζοντας τον τοίχο όσο περιμένουν το σωφρονιστικό προσωπικό να ασχοληθεί με αυτούς ή τους επισκέπτες να περάσουν, απαίτηση οι κρατούμενοι να σκύβουν το κεφάλι και να κρατάνε τα χέρια τους ενωμένα πίσω από την πλάτη τους όταν μετακινούνται μέσα στο ίδρυμα, το προσωπικό φύλαξης να κρατάει τα γκλομπ του με εμφανή ή ακόμα και προκλητικό τρόπο. Τέτοιες πρακτικές είναι περιττές από άποψη ασφάλειας και δεν κάνουν τίποτα για να προάγουν θετικές σχέσεις μεταξύ προσωπικού και κρατουμένων.

Ο πραγματικός επαγγελματισμός του σωφρονιστικού προσωπικού απαιτεί να μπορεί να χειριστεί τους κρατούμενους με αξιοπρεπή και ανθρώπινο τρόπο ενώ δίνει προσοχή σε θέματα ασφάλειας και καλής τάξης. Από την άποψη αυτή η διεύθυνση των φυλακών θα πρέπει να ενθαρρύνει το προσωπικό να έχει εύλογη αίσθηση εμπιστοσύνης και την προσδοκία ότι οι κρατούμενοι είναι πρόθυμοι να συμπεριφερθούν και οι ίδιοι όπως πρέπει. Η ανάπτυξη επικοινωνιακών και θετικών σχέσεων μεταξύ του σωφρονιστικού προσωπικού και των κρατουμένων όχι μόνο θα μειώσει τον κίνδυνο κακομεταχείρισης αλλά θα ενισχύσει επίσης τον έλεγχο και την ασφάλεια. Σαν αντάλλαγμα, θα κάνει τη δουλειά του σωφρονιστικού προσωπικού πολύ πιο ικανοποιητική.

Η διασφάλιση των θετικών σχέσεων προσωπικού-κρατουμένων θα εξαρτηθεί επίσης πολύ από την ύπαρξη επαρκούς αριθμού προσωπικού που θα είναι παρόν οποιαδήποτε δεδομένη στιγμή στους χώρους κράτησης και στις εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται από τους κρατούμενους για δραστηριότητες. Οι αντιπροσωπεΐες της ΕΠΒ έχουν συχνά διαπιστώσει ότι αυτό δεν συμβαίνει. Ένας γενικά χαμηλός αριθμός πληρότητας ή / και συγκεκριμένα συστήματα παρουσίας προσωπικού που μειώνουν τις πιθανότητες άμεσης επαφής με τους κρατούμενους, σίγουρα θα

εμποδίζει τις πιθανότητες ανάπτυξης θετικών σχέσεων. Γενικότερα, θα δημιουργηθεί ένα ανασφαλές περιβάλλον και για το προσωπικό και για τους κρατούμενους.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, όπου η πληρότητα προσωπικού είναι ανεπαρκής, ένας σημαντικός αριθμός υπερωριών μπορεί να αποδειχθεί απαραίτητος για να διατηρηθεί ένα βασικό επίπεδο ασφάλειας και απόδοσης της πειθαρχίας στο ίδρυμα. Αυτή η κατάσταση πραγμάτων μπορεί εύκολα να προκαλέσει υψηλά επίπεδα έντασης στο προσωπικό και την πρόωρη επαγγελματική εξουθένωσή του, μια κατάσταση που είναι πιθανό να επιδεινώσει την ένταση που εκ των πραγμάτων υφίσταται σε οποιοδήποτε σωφρονιστικό περιβάλλον.

Βία μεταξύ των κρατουμένων

27. Το καθήκον της φροντίδας που οφείλεται από το προσωπικό φύλαξης σε εκείνους για τους οποίους είναι υπεύθυνο, περιλαμβάνει την ευθύνη της προστασίας τους από άλλους κρατούμενους που επιθυμούν να τους βλάψουν. Στην πραγματικότητα, βίαια επεισόδια μεταξύ κρατουμένων είναι ένα συχνό φαινόμενο στα σωφρονιστικά συστήματα. Αφορούν ένα ευρύ φάσμα φαινομένων, από «ελαφρές» μορφές παρενόχλησης μέχρι αποκάλυπτο εκφοβισμό και σοβαρές σωματικές επιθέσεις.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας μεταξύ των κρατουμένων απαιτεί το σωφρονιστικό προσωπικό να βρίσκεται σε θέση, περιλαμβανομένου και του επιπέδου στελέχωσης, να ασκεί την εξουσία και τα εποπτικά καθήκοντά του με κατάλληλο τρόπο. Το σωφρονιστικό προσωπικό πρέπει να επαγρυπνεί για ενδείξεις προβλημάτων και να είναι και αποφασισμένο και κατάλληλα εκπαιδευμένο να επεμβαίνει όταν είναι απαραίτητο. Η ύπαρξη θετικών σχέσεων μεταξύ προσωπικού και κρατουμένων, βασισμένων σε ιδέες ασφαλούς φύλαξης και φροντίδας, είναι ένας αποφασιστικός παράγοντας στο πλαίσιο αυτό. Αυτό θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το προσωπικό που έχει τις κατάλληλες ικανότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας. Επιπλέον, η διεύθυνση πρέπει να είναι προετοιμασμένη να υποστηρίζει πλήρως το προσωπικό κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του. Ειδικά μέτρα ασφάλειας προσαρμοσμένα στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της κατάστασης που αντιμετωπίζεται (περιλαμβανομένων αποτελεσματικών μεθόδων έρευνας) μπορεί κάλλιστα να απαιτούνται. Ωστόσο, τέτοια μέτρα δεν μπορεί να είναι ποτέ τίποτα περισσότερο από συμπληρωματικά στις προαναφερθείσες βασικές αναγκαιότητες. Επιπλέον, το σωφρονιστικό σύστημα πρέπει να αντιμετωπίσει το θέμα της κατάλληλης ταξινόμησης και κατανομής των κρατουμένων.

Κρατούμενοι ύποπτοι ή καταδικασμένοι για σεξουαλικά αδικήματα διατρέχουν ιδιαίτερα μεγάλο κίνδυνο κακοποίησης από άλλους κρατούμενους. Η πρόληψη τέτοιων πράξεων θα αποτελεί πάντα μια δύσκολη πρόκληση. Η λύση που υιοθετείται συνήθως είναι ο διαχωρισμός τέτοιων κρατουμένων από τον υπόλοιπο πληθυσμό των φυλακών. Ωστόσο, οι εν λόγω κρατούμενοι μπορεί να πληρώσουν βαρύ τίμημα για τη – σχετική – τους ασφάλεια, από την άποψη των πολύ πιο περιορισμένων προγραμμάτων δραστηριοτήτων από εκείνα που είναι διαθέσιμα κάτω από το κανονικό καθεστώς των φυλακών. Μια άλλη προσέγγιση είναι ο διασκορπισμός κρατουμένων υπόπτων ή καταδικασμένων για σεξουαλικά αδικήματα σ' ολόκληρη την εν λόγω φυλακή. Για να πετύχει μια τέτοια προσέγγιση, το απαραίτητο περιβάλλον για την ομαλή ένταξη τέτοιων κρατουμένων στα κανονικά κελιά πρέπει να είναι εγγυημένο. Ιδιαίτερα, το σωφρονιστικό προσωπικό πρέπει να είναι ειλικρινά αφοσιωμένο στην αντιμετώπιση με αυστηρότητα οποιασδήποτε ένδειξης εχθρικής ή διωγμού. Μια τρίτη προσέγγιση μπορεί να αποτελείται από τη μεταφορά των κρατουμένων σε ένα άλλο ίδρυμα, συνοδευόμενη από μέτρα που στοχεύουν στην απόκρυψη της φύσης του αδικήματός τους. Κάθε μια από αυτές τις πολιτικές έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και η ΕΠΒ δεν επιζητά την προώθηση μιας δεδομένης προσέγγισης σε αντίθεση με μια άλλη. Πράγματι, η απόφαση του ποια πολιτική πρέπει να εφαρμοστεί θα εξαρτηθεί κυρίως από τις συγκεκριμένες συνθήκες κάθε περίπτωσης.

Υπερπληθυσμός των φυλακών

28. Το φαινόμενο του υπερπληθυσμού των φυλακών συνεχίζει να μαστίζει τα σωφρονιστικά συστήματα σε ολόκληρη την Ευρώπη και να υπονομεύει σοβαρά τις προσπάθειες βελτίωσης των συνθηκών κράτησης. Οι αρνητικές επιδράσεις του υπερπληθυσμού των φυλακών έχει ήδη τονιστεί σε προηγούμενες Γενικές Εκθέσεις.¹ Καθώς το πεδίο επιχειρήσεων της ΕΠΒ έχει επεκταθεί σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο, η Επιτροπή έχει συναντήσει τεράστια ποσοστά φυλάκισης και το συνεπαγόμενο σοβαρό υπερπληθυσμό των φυλακών. Το γεγονός ότι ένα κράτος κλειδώνει τόσους πολλούς από τους πολίτες του, δεν μπορεί να εξηγηθεί πειστικά από το υψηλό ποσοστό εγκληματικότητας. Η γενική προοπτική των μελών των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και της δικαστικής εξουσίας πρέπει, εν μέρει, να είναι υπεύθυνη.

Με τέτοιες συνθήκες, το «πέταγμα» μεγαλύτερων ποσών χρημάτων στους χώρους των φυλακών δεν θα προσφέρει μια λύση. Αντίθετα η τρέχουσα νομοθεσία και πρακτική σε σχέση με την προφυλάκιση εν αναμονή δίκης και καταδίκης καθώς και η ποικιλία των διαθέσιμων μη στερητικών της ελευθερίας ποινών χρειάζεται ανασκόπηση. Αυτή είναι ακριβώς η προσέγγιση την οποία υποστηρίζει η Σύσταση Αριθ. R (99) 22 της Επιτροπής Υπουργών για τον υπερπληθυσμό των φυλακών και τη διόγκωση του πληθυσμού στις φυλακές. Η ΕΠΒ ελπίζει πολύ ότι οι αρχές που περιγράφονται στο σημαντικό αυτό κείμενο πραγματικά θα εφαρμοστούν από τα κράτη μέλη. Η εφαρμογή αυτής της Σύστασης αξίζει να παρακολουθηθεί στενά από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Κοιτώνες μεγάλης χωρητικότητας

29. Σε αρκετές χώρες τις οποίες επισκέφθηκε η ΕΠΒ, ιδιαίτερα στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, τα καταλύματα των κρατουμένων συχνά αποτελούνται από κοιτώνες μεγάλης χωρητικότητας που περιέχουν όλες ή τις περισσότερες από τις εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται από τους κρατούμενους σε καθημερινή βάση, όπως χώροι για ύπνο και καθιστικό καθώς και εγκαταστάσεις υγιεινής. Η ΕΠΒ έχει αντιρρήσεις ως προς την ίδια την αρχή τέτοιων διευθετήσεων σε κλειστές φυλακές και οι αντιρρήσεις αυτές ενισχύονται όταν, όπως συμβαίνει συχνά, οι εν λόγω κοιτώνες βρίσκονται να έχουν τους κρατούμενους κάτω από εξαιρετικά στενάχωρες και ανθυγιεινές συνθήκες. Αναμφίβολα, ορισμένοι παράγοντες, που περιλαμβάνουν και αυτούς με πολιτισμική φύση, μπορεί να καταστήσουν προτιμητέο σε ορισμένες χώρες να παρέχουν καταλύματα πολλαπλής πληρότητας για τους κρατούμενους αντί για μεμονωμένα κελιά. Ωστόσο, λίγα μπορούν να ειπωθούν υπέρ – και πολλά κατά – των διευθετήσεων όπου δεκάδες κρατούμενοι ζουν και κοιμούνται μαζί στον ίδιο κοιτώνα.

Οι κοιτώνες μεγάλης χωρητικότητας αναπόφευκτα συνεπάγονται έλλειψη ιδιωτικότητας των κρατουμένων στην καθημερινή τους ζωή. Επιπλέον, ο κίνδυνος εκφοβισμού και βίας είναι υψηλός. Τέτοιου είδους ρυθμίσεις διαμονής τείνουν να περιθάλπουν την ανάπτυξη υποομάδων δραστών και να διευκολύνουν τη διατήρηση της συνοχής των εγκληματικών οργανώσεων. Μπορεί επίσης να κάνουν τον κατάλληλο έλεγχο του προσωπικού ιδιαίτερα δύσκολο αν όχι αδύνατο. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση ταραχών στη φυλακή, η εξωτερική παρέμβαση που συνεπάγεται τη χρήση σημαντικής βίας είναι δύσκολο να αποφευχθεί. Με τέτοια καταλύματα, η ορθή κατανομή του κάθε κρατούμενου, που βασίζεται σε αξιολόγηση κινδύνου κατά περίπτωση, καθίσταται επίσης μια σχεδόν αδύνατη άσκηση. Όλα αυτά τα προβλήματα επιδεινώνονται όταν οι αριθμοί ξεπερνούν το λογικό επίπεδο πληρότητας. Επιπλέον, σε τέτοιες περιπτώσεις ο υπερβολικός φόρτος κοινόχρηστων εγκαταστάσεων όπως νιπτήρες ή τουαλέτες και ο ανεπαρκής εξαερισμός για τόσα πολλά άτομα θα οδηγήσει συχνά σε άθλιες συνθήκες.

---

¹ 2^η Γενική Έκθεση - CPT/Inf (92) 3, παράγραφος 4 και 7^η Γενική Έκθεση - CPT/Inf (97) 10, παράγραφοι 12-15.

Παρόλα αυτά η ΕΠΒ πρέπει να τονίσει ότι οι κινήσεις για αντικατάσταση κοιτώνων με μεγάλη χωρητικότητα με μικρότερες μονάδες διαβίωσης πρέπει να συνοδεύονται από μέτρα που διασφαλίζουν ότι οι κρατούμενοι περνούν ένα λογικό μέρος της ημέρας ασχολούμενοι με ουσιώδεις δραστηριότητες ποικίλης φύσης εκτός της μονάδας διαβίωσής τους.

Πρόσβαση σε φυσικό φως κα καθαρό αέρα

30. Η ΕΠΒ συχνά συναντά συσκευές, όπως μεταλλικά ρολά, περσίδες ή πλάκες που τοποθετούνται στα παράθυρα των κελιών, και τα οποία στερούν τους κρατούμενους από την πρόσβαση στο φυσικό φως και εμποδίζουν τον καθαρό αέρα να μπει στο κατάλυμα. Αυτά είναι ιδιαίτερα κοινά στοιχεία ιδρυμάτων στα οποία παραμένουν οι κρατούμενοι πριν τη δίκη. Η ΕΠΒ δέχεται πλήρως ότι συγκεκριμένα μέτρα ασφάλειας σχεδιασμένα για την πρόληψη του κινδύνου συμπαιγνίας ή / και εγκληματικών δραστηριοτήτων μπορεί κάλλιστα να χρειάζονται σε σχέση με ορισμένους κρατούμενους. Ωστόσο, η επιβολή μέτρων αυτού του είδους θα πρέπει να αποτελεί την εξαίρεση και όχι τον κανόνα. Αυτό υποδηλώνει ότι οι σχετικές αρχές πρέπει να εξετάσουν την υπόθεση κάθε κρατούμενου για να εξακριβώσουν αν συγκεκριμένα μέτρα ασφάλειας δικαιολογούνται πραγματικά στην προκειμένη περίπτωση. Επιπλέον, αν απαιτούνται τέτοια μέτρα, δεν θα πρέπει ποτέ να περιλαμβάνουν τη στέρηση των εν λόγω κρατουμένων από το φυσικό φως και τον καθαρό αέρα. Αυτά αποτελούν βασικά στοιχεία ζωής τα οποία κάθε κρατούμενος δικαιούται να απολαμβάνει. Επιπλέον, η απουσία αυτών των στοιχείων δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την εξάπλωση ασθενειών και ιδιαίτερα της φυματίωσης.

Η ΕΠΒ αναγνωρίζει ότι η παροχή αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης σε σωφρονιστικά ιδρύματα μπορεί να είναι πολύ ακριβή και ότι οι βελτιώσεις εμποδίζονται σε πολλές χώρες από την έλλειψη κονδυλίων. Ωστόσο, η αφαίρεση συσκευών που μπλοκάρουν τα παράθυρα των καταλυμάτων των κρατουμένων (και η εγκατάσταση στις εξαιρετικές περιπτώσεις που χρειάζεται, διαφορετικών συσκευών ασφάλειας κατάλληλου σχεδιασμού) δεν θα πρέπει να εμπεριέχει σημαντική επένδυση και ταυτόχρονα, θα ήταν μεγάλο όφελος για όλους τους ενδιαφερόμενους.

Μεταδοτικές ασθένειες

31. Η εξάπλωση μεταδοτικών ασθενειών και ιδιαίτερα της φυματίωσης, της ηπατίτιδας και του HIV/AIDS έχει γίνει μια σημαντική ανησυχία για τη δημόσια υγεία σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Παρόλο που επηρεάζουν το σύνολο του πληθυσμού, οι ασθένειες αυτές έχουν αναδειχθεί σαν ένα δραματικό πρόβλημα σε ορισμένα σωφρονιστικά συστήματα. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΠΒ έχει, σε πολλές περιπτώσεις, υποχρεωθεί να εκφράσει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με την ανεπάρκεια των μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. Επιπλέον, οι υλικές συνθήκες υπό τις οποίες κρατούνται οι κρατούμενοι έχουν συχνά βρεθεί να είναι τέτοιες ώστε μόνο να μπορούν να ευνοούν την εξάπλωση αυτών των ασθενειών.

Η ΕΠΒ αναγνωρίζει ότι σε περιόδους οικονομικών δυσκολιών – όπως αυτές που αντιμετωπίζουν σήμερα πολλά κράτη τα οποία επισκέφθηκε η ΕΠΒ – πρέπει να γίνουν θυσίες, περιλαμβανομένων και των σωφρονιστικών ιδρυμάτων. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζονται οποιαδήποτε δεδομένη στιγμή, η πράξη της στέρησης ενός ατόμου από την ελευθερία του συνεπάγεται πάντα ένα καθήκον φροντίδας το οποίο απαιτεί αποτελεσματικές μεθόδους πρόληψης, διάγνωσης και θεραπείας. Η συμμόρφωση των δημοσίων αρχών με αυτό το καθήκον είναι ακόμα σημαντικότερη όταν αποτελεί θέμα φροντίδας που απαιτείται για τη θεραπεία ασθενειών απειλητικών για τη ζωή.

Η χρήση σύγχρονων μεθόδων για έλεγχο, η τακτική προμήθεια φαρμάκων και συναφών υλικών, η διαθεσιμότητα του προσωπικού, που διασφαλίζει ότι οι κρατούμενοι λαμβάνουν τα συνταγογραφούμενα φάρμακα στις σωστές δόσεις και στα σωστά χρονικά διαστήματα, καθώς και η παροχή όπου πρέπει ειδικής διαίτας, αποτελούν βασικά στοιχεία μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την καταπολέμηση των ανωτέρω ασθενειών και για την παροχή κατάλληλης περίθαλψης στους εν λόγω κρατούμενους. Επίσης, οι υλικές συνθήκες στα καταλύματα των κρατουμένων με μεταδοτικές ασθένειες θα πρέπει να συμβάλλουν στη βελτίωση της υγείας τους. Εκτός από το φυσικό φως και τον καλό εξαερισμό, πρέπει να υπάρχουν ικανοποιητικές συνθήκες υγιεινής, καθώς και απουσία υπερπληθυσμού.

Επιπλέον, οι εν λόγω κρατούμενοι, δεν θα πρέπει να διαχωρίζονται από τον υπόλοιπο πληθυσμό της φυλακής εκτός και αν είναι άκρως απαραίτητο για ιατρικούς ή άλλους λόγους. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΠΒ επιθυμεί να τονίσει ιδιαίτερα ότι δεν υπάρχει ιατρική δικαιολογία για το διαχωρισμό των κρατουμένων αποκλειστικά και μόνο λόγω του ότι είναι οροθετικοί.

Για να διαλυθούν οι παρεξηγήσεις σχετικά με τα θέματα αυτά, εναπόκειται στις εθνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι υπάρχει ένα πλήρες εκπαιδευτικό πρόγραμμα σχετικά με τις μεταδοτικές ασθένειες και για τους κρατούμενους και για το σωφρονιστικό προσωπικό. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα πρέπει να αναφέρει τους τρόπους μετάδοσης και τα μέσα προστασίας, καθώς και την εφαρμογή επαρκών προληπτικών μέτρων. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να τονίζονται οι κίνδυνοι μόλυνσης από HIV ή ηπατίτιδα Β/С μέσω σεξουαλικών επαφών και ενδοφλέβιας χρήσης ναρκωτικών και θα πρέπει να εξηγείται ο ρόλος των σωματικών υγρών ως φορέων του ιού του HIV και της ηπατίτιδας..

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι οι κατάλληλες πληροφορίες και συμβουλές θα πρέπει να παρέχονται πριν και, σε περίπτωση θετικού αποτελέσματος, μετά από οποιαδήποτε εξέταση ελέγχου. Περαιτέρω, είναι αυτονόητο, ότι οι πληροφορίες σε σχέση με τον ασθενή θα πρέπει να προστατεύονται από το ιατρικό απόρρητο. Ως ζήτημα αρχής, τυχόν παρεμβάσεις στον τομέα αυτό θα πρέπει να βασίζονται στην ενημερωμένη συγκατάθεση των εν λόγω ατόμων.

Επιπλέον, για να είναι αποτελεσματικός ο έλεγχος των παραπάνω ασθενειών, όλα τα υπουργεία και οι οργανισμοί που εργάζονται σε αυτόν τον τομέα σε μια δεδομένη χώρα πρέπει να διασφαλίσουν ότι θα συντονίσουν τις προσπάθειές τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Από την άποψη αυτή η ΕΠΒ επιθυμεί να τονίσει ότι η συνέχιση της θεραπείας μετά την αποφυλάκιση θα πρέπει να είναι εγγυημένη. ²

Μονάδες υψηλής ασφάλειας

32. Σε κάθε χώρα θα υπάρχει ένας ορισμένος αριθμός κρατουμένων που θεωρούνται ότι αποτελούν ιδιαίτερα υψηλό κίνδυνο για την ασφάλεια και επομένως χρειάζονται ειδικές συνθήκες κράτησης. Ο θεωρούμενος υψηλός κίνδυνος για την ασφάλεια από τέτοιους κρατούμενους μπορεί να είναι αποτέλεσμα της φύσης των εγκλημάτων που διέπραξαν, του τρόπου με τον οποίο αντιδρούν στους περιορισμούς της ζωής στη φυλακή ή του ψυχολογικού / ψυχιατρικού τους προφίλ. Η ομάδα αυτή των κρατουμένων θα (ή τουλάχιστον θα έπρεπε, αν το σύστημα ταξινόμησης λειτουργεί ικανοποιητικά) αποτελούν ένα μικρό ποσοστό του γενικού πληθυσμού των φυλακών. Ωστόσο, είναι μια ομάδα που ανησυχεί ιδιαίτερα την ΕΠΒ, καθώς η ανάγκη της λήψης εκτάκτων μέτρων σε σχέση με τέτοιους κρατούμενους ενέχει το μεγαλύτερο κίνδυνο απάνθρωπης συμπεριφοράς.

---

² Βλ. Επίσης «Υγειονομικές υπηρεσίες στις φυλακές», τμήμα «μεταδιδόμενες ασθένειες».

Οι κρατούμενοι που αποτελούν υψηλό κίνδυνο για την ασφάλεια θα πρέπει, μέσα στα όρια των μονάδων κράτησής τους, να απολαμβάνουν ένα σχετικά χαλαρό καθεστώς σαν αποζημίωση των αυστηρών συνθηκών κράτησής τους. Ιδιαίτερα, θα πρέπει να μπορούν να συναντούν τους συγκατούμενούς τους στη μονάδα και να τους παρέχονται αρκετές επιλογές για τις δραστηριότητές τους. Ιδιαίτερες προσπάθειες θα πρέπει να γίνονται για την ανάπτυξη μιας καλής εσωτερικής ατμόσφαιρας μέσα στις μονάδες υψηλής ασφάλειας. Ο στόχος θα πρέπει να είναι η δημιουργία θετικών σχέσεων μεταξύ κρατουμένων και προσωπικού. Αυτό είναι προς το συμφέρον όχι μόνο της ανθρώπινης μεταχείρισης αυτών που βρίσκονται στη μονάδα αλλά επίσης της διατήρησης αποτελεσματικού ελέγχου και ασφάλειας και για την ασφάλεια του προσωπικού.

Η ύπαρξη ικανοποιητικού προγράμματος δραστηριοτήτων είναι εξίσου σημαντική, αν όχι περισσότερο, σε μια μονάδα υψηλής ασφάλειας όσο σε μια κανονική τοποθεσία. Μπορεί να κάνει πολλά για να αντισταθμίσει τις επιβλαβείς επιδράσεις στην προσωπικότητα του κρατουμένου που έχει η ζωή στην ατμόσφαιρα μιας τέτοιας μονάδας που μοιάζει με φούσκα. Οι παρεχόμενες δραστηριότητες θα πρέπει να είναι όσο το δυνατό πιο ποικίλες (εκπαίδευση, αθλητισμός, εργασία επαγγελματικής αξίας κλπ.). Όσον αφορά, συγκεκριμένα, τις εργασιακές δραστηριότητες, είναι σαφές ότι οι ανησυχίες για την ασφάλεια μπορεί να αποκλείσουν πολλά είδη εργασίας που βρίσκονται σε μια κανονική τοποθεσία φυλακής. Παρόλα αυτά, αυτό δεν μπορεί να σημαίνει ότι μόνο κουραστικής φύσης εργασία παρέχεται στους κρατούμενους.

Είναι αυτονόητο ότι οι κρατούμενοι δεν θα πρέπει να υπόκεινται σε ειδικό καθεστώς ασφάλειας για περισσότερο χρόνο από όσον είναι απαραίτητο από τον κίνδυνο που αποτελούν. Αυτό απαιτεί τακτικές αναθεωρήσεις των αποφάσεων τοποθέτησης. Τέτοιου είδους αναθεωρήσεις θα πρέπει πάντα να βασίζονται στη συνεχιζόμενη αξιολόγηση του κάθε κρατουμένου από προσωπικό ειδικά εκπαιδευμένο να πραγματοποιεί τέτοιου είδους αξιολόγηση. Επιπλέον, οι κρατούμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται όσο το δυνατόν περισσότερο για τους λόγους της τοποθέτησής τους και, αν είναι απαραίτητο, για την ανανέωσή της. Αυτό, μεταξύ άλλων, θα τους δώσει τη δυνατότητα να κάνουν μια πιο αποτελεσματική χρήση των οδών αμφισβήτησης αυτού του μέτρου.

Ισοβίτες και άλλοι βαρυποινίτες

33. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες ο αριθμός των ισοβιτών και άλλων βαρυποινιτών αυξάνει. Κατά τη διάρκεια μερικών επισκέψεων της, η ΕΠΒ βρήκε ότι η κατάσταση τέτοιων κρατουμένων θα μπορούσε να ήταν πολύ καλύτερη από πλευράς υλικών συνθηκών, δραστηριοτήτων και δυνατοτήτων ανθρώπινης επαφής. Επιπλέον, πολλοί τέτοιου είδους κρατούμενοι αντιμετώπιζαν ειδικούς περιορισμούς που ήταν πιθανό να επιδεινώσουν τις επιβλαβείς επιδράσεις που εκ των πραγμάτων υφίστανται σε μακροχρόνια κράτηση. Παραδείγματα τέτοιων περιορισμών αποτελούν ο μόνιμος διαχωρισμός από τον υπόλοιπο πληθυσμό των φυλακών, χειροπέδες όποτε ο κρατούμενος βγαίνει από το κελί του, απαγόρευση της επικοινωνίας με άλλους κρατούμενους και περιορισμένα δικαιώματα επισκέψεων. Η ΕΠΒ δεν βρίσκει καμιά δικαιολογία για την επιβολή περιορισμών αδιακρίτως σε όλους τους κρατούμενους που υπόκεινται σε συγκεκριμένο τύπο ποινής, χωρίς να δίνεται η δέουσα προσοχή στον κίνδυνο που υπάρχει από τον καθένα από αυτούς.

Η μακροχρόνια φυλάκιση μπορεί να έχει αρκετές επιδράσεις αποκοινωνικοποίησης στους κρατούμενους. Εκτός του ότι είναι έγκλειστοι, οι βαρυποινίτες μπορεί να βιώσουν μια ποικιλία ψυχολογικών προβλημάτων (περιλαμβανομένης της απώλειας αυτοεκτίμησης και μείωσης των κοινωνικών δεξιοτήτων) και τείνουν να απομακρύνονται ολοένα και περισσότερο από την κοινωνία, στην οποία σχεδόν όλοι τους τελικά θα επιστρέψουν. Κατά την άποψη της ΕΠΒ, τα καθεστώτα που παρέχονται στους κρατούμενους που εκτίουν μακροχρόνιες ποινές θα πρέπει να επιδιώκουν να αντισταθμίζουν τις επιδράσεις αυτές με έναν θετικό και ενεργό τρόπο.

Οι εν λόγω κρατούμενοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ευρύ φάσμα ουσιωδών δραστηριοτήτων ποικίλης φύσης (εργασία, κατά προτίμηση με επαγγελματική αξία, εκπαίδευση, αθλητισμό, αναψυχή / συναναστροφή). Επιπλέον, θα πρέπει να μπορούν να έχουν ένα βαθμό επιλογής για τον τρόπο με τον οποίο θα περνούν το χρόνο τους, ενισχύοντας έτσι την αίσθηση αυτονομίας και ατομικής ευθύνης. Επιπρόσθετα μέτρα θα πρέπει να λαμβάνονται για να δώσουν σημασία στην περίοδο κράτησής τους. Ειδικότερα, η παροχή εξατομικευμένου προγράμματος φύλαξης και η κατάλληλη ψυχο-κοινωνική υποστήριξη είναι σημαντικά στοιχεία βοήθειας τέτοιου είδους κρατουμένων ώστε να συμφιλιωθούν με την περίοδο κράτησής τους και, όταν έρθει ο καιρός, να προετοιμαστούν για την αποφυλάκιση. Επιπλέον, οι αρνητικές επιπτώσεις της κράτησης σε βαρυποινίτες θα είναι λιγότερο έντονες και θα είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για την αποφυλάκιση, αν μπορούν να διατηρήσουν πραγματική επαφή με τον έξω κόσμο.